

САННІКОВ Дмитро Валерійович
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри земельного та аграрного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ КОНВЕРГЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗЕМЕЛЬНОГО І ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Саме поняття в конвергенції в правовій науці важко охарактеризувати, як однозначне. В різні роки підходи до розуміння цього терміну суттєво відрізнялися. Термін «конвергенція» отримав широке визнання в науці в зв'язку з повномасштабним поширенням в 1960-1970 рр. теорії конвергенції. Ця теорія розроблялася в різних варіантах представниками інституціоналізму, а саме П. Сорокіним, У. Ростоу, Дж. К. Гелбрейт, Р. Ароном, Я. Тінбергеном, Д.Шельскі і О. Флехтхаймом.

Відповідно до гіпотези конвергенції «єдине суспільство» не буде ні капіталістичним, ні соціалістичним. воно з'єднає переваги обох систем і при цьому не матиме їх недоліків. Один з варіантів теорії конвергенції належить академіку А. Д. Сахарову[2], який вважав зближення капіталізму і соціалізму, що супроводжується демократизацією, демілітаризацією, соціальним і науково-технічним прогресом, єдиною альтернативою загибелі людства.

Звісно, такі підходи, хоча й є утопічними, все ж таки, знаходили відповідне відображення як у правовій науці, так і у спробах реформування тогочасного законодавства. В сучасних умовах термін, що розглядається, набув дещо іншого значення, а саме представники теоретичної науки пропонують юридичною конвергенцією вважати процес взаємодії елементів всередині системи права, права та інших регуляторів відносин в суспільстві, а також правових систем різних держав, що характеризується зближенням, збільшенням кількості зв'язків між елементами зближуються об'єктів і певним ступенем узгодженості впливу цих елементів на суспільні відносини[1, С.7]. Таке розуміння навряд чи слід вважати абсолютно вдалим, оскільки в ньому відсутній один з головних принципів самої теорії конвергенції: принципу взаємності зближення.

Цей принцип полягає у тому, що в результаті зближення двох та більше правових явищ, систем, в тому числі й законодавства, сторонами, що зближуються приймаються позитивні моменти від одна від одної. При цьому, негативні риси у правовому регулюванні суспільних відносин, що притаманні правовим системам, ліквідуються та не приймаються.

Отже, модель правової конвергенції у зближенні земельного та екологічного законодавства України та ЄС має, в ідеалі, полягати у взаємному отриманні та застосуванні позитивного досвіду регулювання відповідних відносин. Проте, сучасний стан проблематики процесу зближення законодавства України та ЄС, свідчить про зовсім інший підхід до розуміння порядку, характеру та методики цього зближення. Сутність зазначеного підходу

полягає у повному копіюванні моделей та методів правового регулювання земельних та екологічних відносин. Це вже важко вважати конвергенцією.

Але, повертаючись до правових засад юридичної конвергенції, аналізуючи спеціальну юридичну літературу, можна виявити певні закономірності, які стосуються ознак та характерних рис цього методу зближення. Так, конвергенція тісно пов'язана з правовою глобалізацією, але з нею не збігається. Виникає питання стосовно того, чи наявні в сучасних умовах явища правової глобалізації. Особливо це стосується правового регулювання земельних та екологічних відносин. Розглядаючи принципові підходи до розуміння об'єкту земельно-правового та еколого-правового регулювання суспільних відносин в Україні та країнах ЄС, то висновок стосовно суттєвих відмінностей у таких підходах очевидний. Крім того, про відсутність передумов для правової глобалізації в даному випадку свідчить ще й аналіз стану розвитку правових наук у нашій державі та ЄС. Так, спроби глобалізувати національне право та міжнародне, все ж таки, відбуваються, проте вони є насильницькими, їх перспектива очевидна. Ці спроби призведуть до краху національного земельного та екологічного законодавства та до «відкату» на кілька десятиліть назад.

Наступною ознакою конвергенції у праві слід вважати довго тривалість. Тобто, конвергенція – це процес, який охоплює відносно тривалий історичний період. Що ж відбувається у випадку українського законодавства та процесу його зближення із законодавством ЄС? Відповідь на це питання, нажаль, не дає можливості говорити про виваженість, наукову обґрунтованість, доцільність та правильність дій у цій сфері. Конвергенційні процеси довготривалі та еволюційні. Вони передбачають сталий та виважений розвиток законодавства суб'єктів зближення, отримання та залучення взаємного позитивного досвіду. Коментувати ситуацію, за якої відбувається копіювання норм та моделей правового впливу та регулювання земельних та екологічних відносин у аспекті розгляду правової конвергенції недоцільно.

Часто у спеціальній літературі зустрічаються думки стосовного форм здійснення правової конвергенції. Так, вона може відбуватися у формі правової акультурації, тобто здійснюється шляхом правової експансії або у добровільним порядком, а саме як рецепція та запозичення. Знову ж таки, повертаючись до конкретики, мається на увазі можливість конвергенції національного законодавства України та ЄС, то про необхідну взаємність як правової експансії, так і рецепції та запозичень, говорити неможливо. Односторонній порядок прийняття Україною норм європейського права та законодавства при регулюванні земельних та екологічних відносин свідчить про відсутність конвергенційних процесів як таких.

Таким чином, при сучасному підході до реформування законодавства у сфері регулювання земельних та екологічних відносин, робити висновки про наявність ознак конвергенційних процесів неможливо. Більш того, введення у національне законодавство норм, якими регулюються земельні та екологічні відносини в ЄС варто вважати не виваженим кроком, таким, що суперечить принципам права та законодавства, відкидає правові традиції та реалії, не

враховує сучасний стан розвитку відповідних відносин. На сьогодні більш вдалим для розвитку земельного та екологічного права і законодавства слід вважати шлях правової дивергенції, тобто складний і багатогранний процес внутрішнього і зовнішнього взаємодії елементів права і правової системи, виражений в розходженні організації форм права, вимог правових норм, а також частин єдиних або близьких правових систем суспільства.

Список використаних джерел:

1. ТРЕТЬЯКОВА Ольга Дмитриевна /ЮРИДИЧЕСКАЯ КОНВЕРГЕНЦИЯ//Третьякова О./ АВТОРЕФЕРАТ диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук. Специальность 12.00.01 - теория и история права и государства; история учений о праве и государстве. Владимир ВЮИ ФСИН России 2012
2. Работы А.Д. Сахарова // [Електронний ресурс]/ Режим доступу: www.sakharov-archive.ru/Refer2.htm